

MALMÖ HÖGSKOLA

ISSN 1652-7224 • Publicerad den 23 september 2009
Klicka här för utskriftsvänlig version
Läs mer om idrott och fysisk bildning på idrottsforum.org

Idrottsläraren som kulturbärare – då, nu och i framtiden

Nordisk Idrottslärarkongress på Grebbestads Folkhögskola den 4–9 augusti

Vartannat år träffas idrottslärare från de fem nordiska länderna på kongress – Nordiska Idrottslärarkongressen, faktiskt – för att diskutera idrottslärarutbildningarna, jämföra förhållandena i de respektive länderna, spana efter nya utvecklingstendenser, med mera, med mera. Dessutom utövar man idrottsliga aktiviteter av skilda slag, som den flitige forumläsaren kunnat göra sig bekant med genom de kongressrapporter som forumet tidigare publicerat, från [Island 2005](#) och [Danmark 2007](#). Rapportör då var [Ingegerd "Pyret" Ericsson](#), normalt stationerad vid forumets hemmabas. Rapporten i denna uppdatering från den senaste kongressen, som hölls i Grebbestad med Grebbestads folkhögskola som värd, har Ingegerd skrivit tillsammans med några andra svenska idrottslärare som också var där: Yvonne Ekroth, Harriet Eriksson, Lotta Nilsson, Karin Sandén, Kerstin Skoog, Lotta Stenlåås och Nina Unefäldt. Samtliga författare syns på bilden ovan, med "Pyret" som nr 2 från vänster.

I en som vanligt rikt illustrerad rapport får vi en detaljerad redovisning av femnationersmötet, som ägde rum mellan den 4 och den 9 augusti på temat "Idrottsläraren som kulturbärare". Tillsammans deltog våra rapportörer i samtliga aktiviteter med liv och lust, och liksom alla andra deltagare på plats sätter de högt värde på de här biennala sammankomsterna, som inspirerar och entusiasmerar det vardagliga arbetet mellan kongresserna, och de hyllar såväl miljön, vädret, arrangemanget som kollegorna.

Grebbestad var "värd" för 2009 års Nordiska Idrottslärarkongress. Den yttre miljön är inte helt oviktig vid olika möten mellan människor. Med tanke på programinnehållet var Grebbestad den ultimata platsen. Kala bohusslänska klippor som sköljdes av salta skageracksvågor blev en perfekt inramning för aktiviteter som kajakpaddling, segling, livräddning etc. Tilläggas bör också att alla övningar genomfördes i strålande solsken.

Pricken över i:et blev en fantastisk skärgårdstur med den gamla ombyggda räkrålararen Donalda. Middagen den kvällen blev naturligtvis räkor med tillbehör som äts på solvarma klippor.

Devisen "det finns inget dåligt väder, bara dåliga kläder" uttalas nog ganska ofta av idrottslärare. Denna vecka var vädret dock så fantastiskt att kläder nästan inte behövdes, vilket stämde mycket väl med den norska väderprognosen, som inledningsvis överlämnades, vackert laminerad, av Grebbestads stolte turistchef. Nog om detta och över till veckans program.

Idrottslärare som kulturbärare, vad innebär det?

Vad har vi för ansvar?

Vad har vi för verktyg?

Dessa frågeställningar var centrala i årets upplaga av Nordisk Idrottslärarkongress. Rektor Anders Adler invigningstalade och lyfte fram folkhögskolans möjligheter att bygga på elevernas starka sidor genom en intresseväckande anekdot, ungefär så här:

En pojke som fått sin vänstra arm amputerad var intresserad av att börja träna judo. Judotränaren var positiv och lärde pojken ett kast, som denne fick öva om och om igen tills det var automatiserat och pojken verkligen kände sig säker på att utföra det. I en tävling lyckades han till sin förvåning besegra motståndare efter motståndare och gick vidare ända till final. Där fick han hårdare motstånd och ville ge upp.

– Nej, du ska fortsätta, sa tränaren. Se bara till att du kommer i läge så att du kan göra "ditt" kast. Så skedde och pojken vann även finalmatchen.

– Hur kommer det sig att jag som bara har en arm och bara kan ett enda kast kan vinna en hel judotävling, fråga pojken sin tränare.

– Enda försvaret mot det kastet är att ta tag i vänster arm, svarade tränaren.

För att förstå innebörden att vara kulturbärare gav Anna Hannesdottir, Institutionen för nordiska språk vid Göteborgs universitet, oss en bakgrund för den Nordiska språkgemenskapen. 90% av orden i de nordiska språken är gemensamma. På 1600-talet kom *idrott* in som ord till Norden.

Som idrottslärare är vårt ansvar som kulturbärare att förmedla kunskaper om bland annat friluftsliv, dans och ta till vara på kulturen i det närområde där man bor. Det som begränsar oss idrottslärare som kulturbärare är tid och resurser. Det innebär också att ansvaret vi måste ta på oss är att tänka nytt, pröva nya moment, möta eleven där hon är i dagens samhälle och den teknik som intresserar dagens ungdom. Hur ska vi fläta samman detta med kultur på ett intresseväckande sätt? Att träffa idrottslärare från Nordens hörn och stöta och blöta frågan gör att idéer väcks genom möten. Detta är en viktig del för att utveckla skolämnet idrott och hälsa.

Följande delmoment inom friluftsliv har vi fördjupat oss i under veckan:

Kajak

För att vi ska kunna ta ut elevgrupper att paddla kajak, krävs det att man har grundläggande kunskaper i kajakpaddling, såväl när det gäller teknik, förarbete, organisation som säkerhetsaspekter. Att tänka på som ledare är att alltid stanna i lä för att samla ihop gruppen. Det är svårt som ledare att göra sin röst hörd ute på havet och en uppsträckt paddel i luften kan då vara tecknet till eleverna att samlas runt ledaren. Att arbeta i par är också en bra modell, eleverna har en kompiskajak som de alltid har kontroll på, detta medför ett ansvar och en hjälp ur säkerhetssynpunkt för läraren. Eleverna behöver förbereda sig och lära sig vad som krävs av dem för att kunna genomföra övningen.

Klättring

För att klättring ska fungera behöver eleven känna trygghet och tillit, dvs kunna lita helt och fullt på såväl instruktör som den som säkrar. Eleverna behöver träna och automatisera alla motoriska moment som ingår i säkringen av en person som klättrar. Klättringstekniken bör tränas med successivt ökad svårighetsgrad. En instruktör behöver ha ingående kunskaper om material och utrustning.

Orientering

Varför orientera? För att ta sig från punkt A till B behöver man kunna passa kartan, förstå skalan och kunna karttecken. Vi

fick pröva tumkompassen och fick bra tips som passar alla åldrar. En bra början är att utnyttja skolgården och närmiljön för att sedan stegvis öka svårighetsgraden, exempelvis genom fotoorientering med eller utan karta samt linjeorientering. En variant av orientering där man inte behöver sätta ut skärmar är frågeorientering. Man ritar ut kontrollerna på kartan och då medföljer en fråga. Det gäller för eleven att ta sig till kontrollen och ta reda på svaret på frågor såsom: Vilken färg är det på huset? Vad står det på skylten i vägkorsningen? Vilka bär växer på norra sidan av berget?

Segling

Segling kan vara svårt att genomföra på hemmaplan utan hjälp ifrån en segelklubb. Båtvett och elementära seglingskunskaper passar mycket bra för friluftsdagar och individuella val på gymnasienivå. Knopar som används vid segling är ofta desamma som inom andra aktiviteter, exempelvis klättring.

Friluftsliv i samarbete

Samarbetsövningar presenterades och genomfördes gruppvis. Övningarna fungerar bra i vilken närmiljö som helst. Stationerna var enkla, användbara, passar alla åldrar och kan genomföras till låg kostnad. Genom aktiviteterna tränas bland annat kommunikation, samarbete, perception och motorik. Utifrån perspektivet idrottslärare som kulturbärare så kan friluftsliv med äventyrsstationer vara ett sätt att lyfta fram vårt kulturarv.

Workshops och studiebesök

Praktiskt arbete i olika workshops, såsom bowls, bugg, golf, speedminton och volleyboll, prövades nya och nygamla övningar, alla fullt användbara i skolan, såväl inom- som utomhus. De världsberömda hållristningarna i Tanumshede besöktes och bågskytte prövades i Vitlycke by. I Vitlycke museum kändes historiens vingslag och det blev tydligt varför Tanums hållristningar tagits upp på världsarvslistan.

Våra grannländer bidrog med varsin aktivitet

Danmark presenterade "parkour", dvs nya tidens hinderbanor utomhus. Vi fick tips och idéer om hur man kan använda redskapen för träning av motoriska färdigheter både inom- och utomhus på ett roligt och nydanade sätt. Parkour ser ibland farligt och riskfyllt ut, men kanske är det växande intresset för aktiviteten ett uttryck för betongstadens bristande utrymme och begränsade möjligheter till motorisk träning och spontan fysisk aktivitet för dagens upplevelsesökande ungdomar. Om närmiljöns betydelse och hur den kan påverkas finns att läsa i en aktuell artikel i Educare – Malmö högskolas vetenskapliga tidskrift (Ericsson, Grahn & Skärbäck, 2009).

Finland genomförde ett pass med roliga, enkla och väl fungerande bollövningar. Samtidigt kunde alla deltagare följa sin puls och arbetsprestation på ett överskådligt sätt. Imponerande hur mycket roliga bollekar kan höja pulsen!

Island presenterade Skolekraft/School Fitness, en tävling som sedan den startade 2005 blivit mycket populär i isländska skolor. Målet är att uppmuntra en hälsosam livsstil och att stärka självförtroende och självkänsla. Deltagande skolor har uttagningstävlingar och ställer upp med ett team bestående av två flickor och två pojkar som tävlar i 13 grenar såsom klättring, armhävningar, hopp, styrkelyft och rephoppning. Tävlingarna kan genomföras även utomhus och utrustning till ett "fitness field" kostar ca 600 euro.

Norge tog upp problemet med att barn i modern tid lär sig att simma i varmvattenbassänger. När de sedan konfronteras med kallt sjövattnet i okänd miljö slår paniken till. Därför bör om möjligt många vattenvaneövningar ske utomhus.

Den *svenska* delegationens avslutande bidrag bestod av en levande illustration av progressionen i idrottslärarens roll som kulturbärare i form av stilfullt utförda ling-övningar under ledning av militäriskt tydliga Karin Sandén, följt av rytmisk fyrmanna-schottis och därefter gemensam hårdrocksdans.

* * * * *

Dessa kursdagar har inspirerat och entusiasmerat oss inför kommande skolstart. Utöver alla programpunkter har mötet mellan oss nordiska idrottslärare gett oss mycket intressanta diskussioner och reflektioner. Något som diskuterades flitigt i såväl små som stora grupper var hur EU:s resolution från 2007 efterlevs i olika medlemsländer. I "[The European Parliament resolution](#)", som togs den 13 november 2007, uppmanas medlemsländerna att garantera alla skolelever minst

tre lektioner idrott per vecka, under ledning av utbildade idrottslärare, med särskilt hänsynstagande till elever i behov av extra stöd. Det är tydliga signaler väl värda att arbeta efter och som bör lyftas fram i alla folkhälsliga sammanhang.

Ett stort och varmt tack till Grebbestads Folkhögskola och till kursarrangörerna för en välplanerad och väl genomförd kongress! Hälsosamma kosttänkar fick vi med oss genom ”husmors föreläsning” om ekologiskt odlade och kravmärkta livsmedel samt kulinariska smakupplevelser såsom bohuslänsk äggost och Evert Taubes monsunsoppa. Tack föreningen GCI-GIH för att vi fick vara med om denna minnesvärda kongress-vecka!

Referenser

Ericsson, I., Grahn, P. & Skärbäck, E. (2009). Närmiljöns betydelse och hur den kan påverkas. *Educare*, (1), 80-101.
Tillgänglig 2009-06-08 på <http://www.mah.se>.
The European Parliament resolution (2007). Tillgänglig på www.mugi.se 2008-01-01.

Copyright © Författarna 2009

De finska deltagarna seglar iväg som vinnare, (trodde de).

Men här är gänget som fick en kanonstart och tog hem segern med Lennart Johansson vid rodet.

Två kronor, en utmärkt segelbåt för läns-, slag- och kryssträning.

Folkhögskolans rektor Anders Adler med full koll på kursdeltagarna.

Trots otäcka brännmanter genomförde Norge sitt vattenpass med många användbara övningar för trygghet och säkerhet i vatten.

I Tanums hållristningar, som tillhör världsarvet, framkom spännande tolkningar om våra förfäder.

Bågsytte på gammalt vis prövades.

*Kärt återseende mellan två kursare från GIH-72 (bästa årgången).
Eva Plantén ledde samarbetsövningar inom friluftsliv.*

Fika före ornteringsövningar.

Tumgreppet och att kunna passa kartan= A och O i orientering!